

AZ ÚRVACSORA IGAZSÁGA

Érezzük, hogy az úrvacsorának van igazsága, vagyis valósága. Mikor először járultunk hozzá, szent félelem fogott el: A jó elhatározás elmúlt, de a tisztelet megmaradt. Vannak, akik kevesebb áhítattal léptek a szent asztalhoz, s akik e csalódáson által nem is mentek... A kátéból tanultunk az úrvacsoráról; de amit a káté mondott az sem a szívünkhöz, sem a gyakorlati élethez el nem ért. Papír maradt és nyomdafesték, legfeljebb értelmi tétel. Mert nem a tanítás fogott meg bennünket, hanem a titok. Egyébként sok függ attól, hogy ki mondotta a tanítást. Ha a tanítás mögött őszinte és Istennek adott élet húzódott meg, a titok csodálatosabb volt; ha közöny töltötte meg a tanító szívét, a titokból alig maradt meg valami. Ami az úrvacsorából ránk hatott, az az élet volt, de nemcsak a tanító élete, hanem az egész egyház élete. Úgy tetszett, mintha az úrvacsora az egyházi élet középpontja, szíve volna. Ez volt az istentiszteletnek legünnepélyesebb cselekménye. Erre külön készülni kellett, nemcsak úgy elmenni rá, mint az istentiszteletre. A lelkészek külön megszámozták, hányan vettek részt az úrvacsoraosztáson; az istentiszteletek látogatóival nem tettek így. Szóval valami rendkívüli, valami titokteljes valami tiszteletreméltó, valami szent lebegett az úrvacsora körül, ami bennünket megfogott anélkül, hogy megértettük volna. Szeretnénk ehhez a titokhoz közelebb lépni s a fátyolt felemeltetni; vajon mi az úrvacsora igazsága? Lélektelen, vagy éppen értelmetlen ceremónia? Szentség, mely szellemi hatalommal dolgozik azokban, akik magukhoz veszik?... Valami a kettő között; több a szertartásnál, kevesebb a szellemi folyamatnál, valami lélektorna, mellyel az anyagi jeleket lépcsők gyanánt használva nem mindennapos áhítatot akarunk felidézni? Az anyag vagy a szellem világába tartozik, vagy mindkettőbe?

Ahogy a mi Urunk csinálta...

Az Egyház Pál apostol előadását szokta idézni; de nekünk az evangélistákhoz kell visszamennünk... Az utolsó estén történt, amelyet Jézus tanítványaival együtt töltött. A zsidók a Peszah ünnepét ülték, s az Egyiptomból való csodálatos szabadulásra emlékeztek vissza, mikor egy megölt bárány vére mentette meg őket az isteni haragtól a bárány megevett húsa adta az erőt a pusztai vándorlás megkezdésére. A néphez közel lépett a láthatatlan Isten; ezért a népnek minden fertőzöt ki kellett dobni maga közül,

tehát kovásztalan kenyeret ettek. A tanítványok megérzéseik különböztek a többi zsidó élménytől. Ők újra érezték, hogy Jézusban Isten közel lépett hozzájuk, s az Úr egy új húsvéti bárányt mutatott be nekik; saját Magát! A pesszach ünnepi lakomájának kenyerére azt mondta Jézus, hogy az az Ő megtört teste, és az áldás poharáról azt mondta, hogy abból az Ő vére csordul ki. A tanítványok akkor nem értették, de már másnap megtört teste a keresztfán függött és vére alácsordult sebeiből. Az igazi úrvacsorát Jézus nem csütörtök este, hanem pénteken csinálta; akkor lett megölt báránnyá, és akkor töltötte ki szent vérét. Csütörtök este, csak az összeköttetést mutatta meg a két ünnep között; a régi peszach között, mely emberektől nevelt bárányhoz fűződött és az új húsvét között, melynek szent Bárányát Isten adta. Az első úrvacsora-ünnepély, melyet Jézus Nagy Csütörtökön szerzett, előre mutatott Nagy Péntek áldozatára. Nem volt ez az ünnep több pusztarámutatásnál? Csak az Úr halálának hirdetése volt ez a lakoma? Vagy valamit véghez vitt a tanítványok lelkében? Ha véghez vitt, mi volt az, amit eszközölt?

Hogy annak az első úrvacsorának rendkívüli következményei voltak, arra szembetűnően Júdás esete mutat rá, kibe a falattal együtt a Sátán ment be, Jn 13:27. A testi falatnak szellemi hatása lett, végzeteljes, borzalmas szellemi következmény! Vajon az anyagi falat idézte elő a szellemi pusztulást? A keleti ember szentnek tartotta különösen ama régi időben az evést, Isten ajándékát. Ellenséggel nem evett együtt, vagy ha együtt evett valakivel, azt barátjául fogadta, azzal rosszat nem tehetett; az isteni ajándék szent közösségbe fogta össze az embereket. Fokozta a szentségnek azt a hatását a szent ünnep, melyet akkor a zsidók ültek. De mindennél többet jelentett Jézus jelenléte. Senkivel szemben akkora szeretetet nem gyakorolt az Úr, mint éppen Júdással szemben, kiről tudta, hogy árulója lesz, és akit mégis mindvégig hordozott, úgyhogy a Mesternek erről az eleveletéséről a tanítványok közül egynek sem volt sejtelve. A megtagadott szeretet volt Júdás legnagyobb vádolója, így az úrvacsora ellen elkövetett első bűn, az első "méltatlanság" a szeretet megtagadása volt. E bűn büntetése igen súlyos volt: kétségbeesés, öngyilkosság! Ha az úrvacsorán a szeretet visszautasítása tett méltatlanná, akkor az úrvacsorához fűződő gondolatvilág legfőbb tartalma a szeretet volt, és pedig Jézusnak a tanítványokhoz való szeretete.

Júdás bűnének fekete hátterében rajzolódik ki az a világos kép, amelyet az úrvacsora szerzéséről festenünk kell. Jézus mikor asztalhoz ült, ezekkel a szavakkal vezette be a vacsorát: "erős kívánsággal kívántam ezt a bárányt megenni veletek, mielőtt szenvednék!" Az együttes lakoma közössége, az

úrvacsora lényege, oly közösség, melyet az Úrnak a tanítványok után való vágyakozása, szeretete létesít. Ez a vágyakozás, ez a szeretet a következő szenvedésre utal; a mai úrvacsora ugyanerre a szenvedésre mutat vissza. Hogy Jézus halálos szenvedéséből szeretet ömlik ki, és ez a kiömlő szeretet a tanítványokat egy szeretet-családdá köti össze; ez az úrvacsorai gondolat! Ijesztő volt az ellentét Jézus szenvedő akarata és Zebedeus két fiának elsőségre való törekvése között; ehhez a vacsorához a többi szolgálása s nem a rajtuk való uralkodás illett. Idomtalan volt Péter fogadkozása is, hogy börtönt és halált is kész szenvedni Mesteréért, mert az úrvacsorai szeretetközösség alapja Jézus szenvedése - és nem a miénk! Lk 22,15-34.

A lakoma alatt történt a lábmosás, mellyel Jézus a szeretet alázatosságát és szolgálását adta példaképp az inkább uralkodásra törő tanítványoknak. Csak ez a szolgáló szeretet egyesítheti Jézus követőit, mellyel magát mindenki a többinél alacsonyabbnak tartja és nem magasabbnak. Az úrvacsorához fűződő események és gondolatok tehát mind a tanítványok szeretet közössége körül mozognak. Még az az íge is a szeretetközösségre mutat, melyet Jézus az úrvacsorával kapcsolatban ígéretként mondott: "azt mondom nektek, hogy a szőlőnek a gyümölcséből mostantól fogva egész addig a napig nem iszom, amikor majd újonnan iszom azt veletek atyám királyságában" (Mt 26,29). E jövendölés fontosságát mutatja, hogy mind a három synoptikus evangélium közli: Mk 14,25, Lk 22,18; sőt Lukács ilyen változatban közli a jövő meghatározást: "amíg az Isten királysága eljő." Tehát Jézusnak erre a földre való visszajövetelére céloz. Ahogy tehát előzménye volt az úrvacsorának a pászachlakoma, mely a zsidó népet a szabadulást együtt váró családokká egyesítette, úgy folytatása is lesz; Jézusnak és tanítványainak olyan egyesülése, melyben újra a földön együtt élvezik a szőlőtőke gyümölcsét. A körülmények, melyek között Jézus e szókat mondotta, kizárják a jelképes értelmezést; itt egy lakoma keretében való új egyesülésről van szó, szeretet-közösségről, melynek keretét a földi étel élvezése s az arra való összegyűlés képezi. Ha most már ezeknek az eseményeknek és igéknek külső keretében elhelyezzük az úrvacsorát, úgy, ahogy azt Jézus szerezte, akkor könnyen érthető, és egységes képet kapunk. Máté és Márk világosan mondják, hogy mialatt ettek (estionton auton) Mt 26,26 és Mk 24,22, tehát lakoma alatt, nem előtte és nem utána, fogta a kenyeret, és osztotta szét köztük e szóval: "ez a kenyér az én testem" - mely értetek adatik - szavak későbbi betoldásnak látszanak. Miután Jézus teste még éppen ott volt akkor, s vére ki nem ömlött, világos, hogy a kenyérnek és a bornak átváltozásáról az úrvacsora szereztesénél szó sem lehetett, tehát Jézus csak jelképezésre (significatio) gondolhatott. Sem a kenyér és a bor

hússá és vérré való átlényegülésére (transsubstantinatio), sem a húsak és vérnek a kenyérrel és a borral való keveredésére vagy egyesülésére (consubstantiatio), hogy valahol a kenyérrel és borral együtt a Krisztus húsa és vére is ott volna, nem! Tehát az a kenyér és bor, melyet Jézus a tanítványoknak adott, csak jelképezte (significavit) Jézus húsát és véréát, de nem volt Jézus húsa és vére, mert Jézus húsa és vére a maga erőtelenségében ott volt és dicsőséges teste még sehohsem volt, úgyhogy a mennyben lévő dicsőséges testtel sem egyesülhettek a tanítványok. Azt is világosan mondja Jézus, hogy a tanítványoknak ezt a lakomát az Úrra való emlékezésül kell megismételniök addig, amíg Jézus újra velük lesz, és ehhez a megemlékezéshez elég a significatio, nincs szükség a transsubstantióra vagy consubstantióra. A lakoma megisméltésével Jézus halálára, megtört húsára és kiontott vérére fognak visszaemlékezni, a megváltás tényét fogják hirdetni; ehhez a jelképes igehirdetéshez nem szükséges sem az átlényegülés, sem a lényegnek és jelképnek az egyesülése, elég a jelképezés. Abból, ahogy Jézus az úrvacsorát szerezte, csak jelképezésre lehet következtetni. Ha Jézus akkor azt mondta a kenyérre, hogy az az Ő teste, és a borra, hogy az az Úr vére, amikor a körülményeknél fogva csak jelképesen érthette, akkor a későbbi időben sem lehet e szavaknak más értelme, mint ami akkor volt, amikor Jézus e szavakat mondotta.

Azonban tévednők, ha azt hinnők, hogy Jézus csak emlékünnepeilyt akart szerezni, melyen az ő haláláról emlékezünk meg; ellenkezőleg! Az úrvacsorát a Vele való találkozás alkalmává akarta tenni. Azt akarta, hogy halálára emlékezzünk, és miközben Rá-gondolunk, a vágy és imádság erejénél fogva, helyesebben az imameghallgatás következtében szellemi találkozás jöjjön létre Közte és egyháza között. Vagyis Jézus azt akarta, hogy ez a családi együttlét, melynek leghívebb földi kifejezése a lakoma volt, halála után is tovább fennmaradjon. A tanítványok egymással és Vele továbbra is együtt legyenek; de ebben az együttlétben Jézust láthatóan egy jelkép képviselte, a kenyér és bor. Láthatatlanul, azaz szellemileg Ő épp oly bizonyosan jelen lesz, mint ahogy a kenyér és a bor jelen vannak. Miközben a tanítványok hittel magukhoz veszik a kenyeret és a bort, e hitnél fogva és Isten Szellemének erejénél fogva Jézus jelenlétét valósággal tapasztalni fogják. Ezt addig kell tenniök, amíg Jézus visszaérkezik, testileg köztük újra jelen lesz; attól fogva jelképre többé szükség nem lesz. Tehát a kenyér és a bor nem Jézus szellemi jelenlétét helyettesíti, hanem Jézus testi jelenlétét. Mivel pedig a Jézust szellemileg helyettesítő szent Szellem az úrvacsorában is jelen van, a testi jelképnek szellemi átalakulására szükség nincs, azok csak emlékeztetőül vannak ott. Igen fontos, hogy Jézus ezeket a testi tárgyakat

választotta jelképül; a megtört kenyeret és bort, mert ezek állandóan emlékeztetik tanítványait, hogy nem a dicsőséges Jézus az alapja az Ő közösségüknek, hanem a szenvedő, a halott Jézus Krisztus, aki Magát értük odaadta. Ezzel a halállal kell nekik összenőniök, mint Pál mondotta (Rm 6,5), ha ez megtörténik, a feltámadott Krisztussal is össze fogunk nőni.

Ez a titokteljes teremtő munka történik az úrvacsorában; amíg a kenyéren és boron át az értünk meghaló Krisztusra visszaemlékezünk, megindul bennünk egy titokzatos folyamat, mely a visszatérni készülő Krisztussal bennünket egyesít. Az úrvacsorát tehát Jézus összekötő tagnak szánta akkori állapota között, amikor azt szerezte és egykori állapota között, amikor majd vissza fog térni. A tanítványoknak ezt a különbséget vagy távolságot szellemileg meg kell járniok, Jézus halálának hasonmásával egyé kell lenniök tehát e földön ugyanazt az életalakot betölteniök, hogy elkészüljenek arra, hogy a visszatérő Krisztust fogadhassák. Hogy Jézus ilyen növekedés eszközéül szánta az úrvacsorát, azt Lk 22,16 mutatja, ahol ezután a szó után: "erősen kívántam ezt a peszach lakomát szenvedésem előtt veletek elkölteni" - ez áll: "... mert azt mondom nektek, hogy többé nem eszem azt (t.i. a peszach lakomát), amíg az teljességre nem jut az Isten királyságában."

Az összefüggés világos: a zsidó peszach lakoma nem a teljesség, csak típusesemény, mely egy teljes szabadítás eljövételét hirdeti. A teljes szabadítás az Isten királyságának megvalósításával következik el, s ennek a szabadításnak alapja az igazi peszach-bárány halála, melyet az úrvacsora jelképez. Mielőtt azonban Jézus halálából Isten királysága lesz a földön, addig Jézus tanítványaiban egy változásnak kell megtörténnie, lassan kiteljesednie; össze kell nőniök Jézus szenvedéseivel, és e szenvedések között megtelniök Jézus szeretetével. Ez a megtelés olyan találkozások alkalmával történik, mint amilyen az úrvacsora, mely együttlét alkalmával az egyház tagjait egymással és Jézussal a Jézusból kiáradó szeretet forrasztja össze.

Jézus tehát az úrvacsorával olyan szeretet-lakomát akart szerezni, melyben az egyház és szellemileg Ő találkoznak, és egymással közösségre jutnak (communio). Az úrvacsora nemcsak az Úrral való közösséget szolgálja, hanem az egyház tagjai között létesítendő közösséget is. Mikor ez a közösség teljessé lesz, mikor az egyház a szétszakadó világban egységet mutat fel, akkor testileg is megjelenik az Úr és velünk testileg is egyesül. Ezt a testi egyesülést, mely az úrvacsorának végét jelenti, jelzi az, hogy velünk fogja élvezni újra a szőlőtöke gyümölcsét. Az úrvacsorában tehát éppen a Krisztussal való testi egyesülésre nincs szükség, mert a testi egyesülés

feleslegessé teszi, és megszünteti az úrvacsorát. A testi jelek csak megemlékezésre hívnak fel, s az eljövendő egyesülésre készítenek elő. Az úrvacsora nem a Krisztussal való beteljesedettség, hanem a vele való teljesülés folyamatának alkalma. Szellemi egyesülés, hogyha az munkáját elvégezte, eljussunk a testi egyesülésre is.

Felvetődik azonban a kérdés, szükség van-e az emlékezés végett a kenyérre és a borra, nem elég-e az igehirdetés? Felelet: akkor a peszach-lakomát is helyettesíthette volna a törvény! Az úrvacsora jelképes nyelve erőteljesebb hangsúlyozása annak, amit a szavak mondanának. Annak a megtört kenyérnek és kiöntött bornak erősebb a beszéde, mint az ajakkal mondott szónak. Az az egyszerű és közönséges kenyér, az a földi szőlőtőkéről származó bor a maga erőtelenségében azt hirdeti, hogy a szabadulás alapja nem az égben keresendő, hanem itt a földön az Isten Fiának megtört testében és kiontott vérében. Ha tehát az egyház el akar készülni a csodálatos jövőre, melyben az Ég fog uralkodni a földön, Krisztus övéivel, akkor itt a földön és ma a szegényes körülmények között el kell készülni erre a csodálatos hivatásra. Fellengzés, magasratörés helyett a földi élet szenvedéseiben és mindennapos szolgálatával kell növekednünk. Körül kell kötni a kötenyt magunkon, és tanítványtársainknak lábát mosnunk meg; elsőségre törekvés helyett a többi szolgájává kell lennünk; a magunk erejével való hetvenkedés helyett el kell fogadnunk a váltságot, melyet Jézus szerez nekünk. A kenyér és a bor egyszerű lakomája, vagyis az, hogy Jézus példájára kenyerünket és borunkat Rája emlékeztetvén testvéreinkkel megosztjuk, a testvéri szeretetnek, a közösségnek ez az egyszerű és mindennapos kimutatása az előkészület útja. Krisztus a peszach-bárányból ilyen alázatos lakomát csinált. Az úrvacsorával tehát tovább folytatjuk a peszach-lakomát, de a jelképes bárány nélkül, s a bárány elköltése helyett arra emlékezünk, hogy a mi Bárányunk már meghalt a Golgothán. Őrá mutat a kenyér és a bor. Mikor megalázkodunk a Jézus példájára egymással közöljük a kenyeret és a bort, láthatatlanul közénk lép az élő Krisztus és velünk Szellemében egyesül.

Kétségtelen, hogy az úrvacsorába Jézus hatalmas erőt helyezett el, de ez az erő nem a kenyérben és a borban van, hanem a szent Szellem révén jelenlevő Krisztusban Magában. Ha valaki tudatlanul veszi magához a kenyeret és bort, abban ez a kenyér és bor semmi hatást nem vált ki. De ha valaki áruló szívvel, a szeretet megtagadásával eszik és iszik, azt Júdas útjára állítja a visszaélés, melyet elkövetett. Ha pedig valaki alázatosan, a másikat szolgálva részesül a közös lakomában, az amikor e kicsiny testvéren segít,

Jézussal lép közösségbe. Mt 25,40-45. Jézus a lábmosással az utolsó vacsorát a testvérek szolgálásának alkalmává tette.

Ahogy az apostoli egyház élte

ApCs 2,46-ban van egy homályos mondat: "házanként megtörve a kenyeret." Ha közönséges étkezésről volna itt szó, értelmetlen volna annak megemlézése, hogy házanként külön költötték el a mindennapos ebédet. Mindjárt jelentőssé válik a mondat, ha kenyér-megtörés alatt az úrvacsorát értjük. Ez esetben az apostol azt hangsúlyozza, hogy Jézus paracsa: "Ezt cselekedjétek rám való megemlékezésül!" Oly fontossá vált az első keresztyén gyülekezetben, hogy minden család a maga külön étkezésekor a kenyeret azzal az emlékezéssel törte meg, hogy Jézus jelen van közöttük, s mindenükön Ő az Úr. Náluk valóság volt a szép imádságnak a gondolata: "Jövel Jézus légy vendégünk, áldd meg, amit adtál minékünk!" Jézusénak tekintették mindenüket s úgy tettek vagyonukkal, mint Jézus tett saját húsával és vérével; odaadták testvéreiknek. Mindenük közös volt. Eladták szerzeményüket és vagyonukat, árukat letették az apostolok lábához, és abból ki-ki szüksége szerint részesedett. Az úrvacsorának az az értelmezése teljesen betöltése volt annak, amire az Úr példát adott; Ő mindnyájunk közös vagyonává, közös tulajdonnává tette saját húsát és véréét; az apostoli keresztyének is közösségre adták, amijük volt. Ezt az áldozatot pedig nem savanyú arccal tették, mint ahogy ma nyögik ki a törvényeskedve kikényszerített tizedet a zsebekből azok, akik ma magukat apostoloknak tekintik; hanem ujjongással és szívük egyszerűségével, őszinteségével részesedtek az eledelben (2,26). Boldogok voltak, hogy Jézust az Ő kicsiny testvéreinek képében megvendéghelthették. Igaz, hogy ezt a megvendéghelést nem közvetlenül végezték, hanem annak végrehajtását az apostolokra bízták, de a tudat, hogy ezt tehetik, minden keresztyén háznak lakóit örömmel töltötte el, ezért amikor házanként megtörték a kenyeret, hálával és örömmel emlékeztek Arra, aki testét kenyérré, véréét borrá tette számukra. Az apostoli egyházban a vagyonnak oly közös kezelése volt az Úr vacsorája, melyet az Úrénak tekintettek nemcsak azoknál, akiket megvendégheltek, hanem azoknál is, akik a megvendéghelők voltak.

Ahogy Pál kapta és tovább adta...

Láttuk, hogy az úrvacsora az apostoli egyházban nem egészen úgy valósult meg, ahogy azt Jézus szerezte; nemcsak a gyülekezetben vették magukhoz a jegyeket, hanem házanként is megtörték a kenyeret Acta 2,42,46. A lényeg a

közösség volt, a javak közlése egymással; ezen változtatás nem történt. Ha az apostoli időben tovább megyünk, s megnézzük, hogy a korinthusi egyházban Pál harmadik missziói útjának idején milyen volt az Úr vacsorája, még további változtatásokat látunk. A külső keret most jobban hasonlított a szereztetési alakhoz, de a belső tartalmat veszély fenyegette. E veszedelmes változtatás ellen Pál határozottan felemeli szavát, s az első korinthusi levélben (11,17-34) kifejti, hogyan kapott ő e kérdésben közvetlenül, tehát kijelentésben világosságot. "Ami a következő rendelkezésemet illeti, nem dicsérem, hogy összejöveteleitek nem javatokra, hanem károtokra vannak. Először is úgy hallom, hogy amikor az egyházban összegyűltök, hasadások vannak közöttetek, részben hiszem is... Mert hiszen kell közöttetek szakadásoknak lenniök, hogy a kipróbáltak láthatókká legyenek közöttetek. Nos, amikor összejöttök egy helyre, nem az Úr vacsoráját eszitek! Mert amikor esztek, ki-ki a saját vacsoráját veszi elő s így az egyik éhezik, a másik dőzsöl. Hát nincsenek házaitok arra, hogy egyetek és igyatok? Annyira lenézitek az Isten egyházát s megszegyenítitek azokat, akiknek nincs? Mit mondjak nektek? Dicsérjelek titeket? Ebben nem dicsérlek. Úgy kaptam ugyanis az Úrtól, hogy az Úr Jézus azon az éjszakán, amelyen elárultatott, fogta a kenyeret és miután hálát adott, megtörte azt és így szólt: ez az én testem, mely tiértetek van! Ezt cselekedjétek Rám emlékezésül! Hasonlóképpen fogta a poharat is vacsora után és ezt mondta: E pohár vérem által amaz új szövetség! Valahányszor csak isszátok, ezt tegyétek Rólam való megemlékezésül! Mert valamennyiszer eszitek ezt a kenyeret és isztok ebből a pohárból az Úrnak halálát hirdetitek, míg csak el nem jő. Így hát aki az Úrhoz méltatlanul eszi e kenyeret és iszik a pohárból, azt terheli az Úrnak teste és vére. Próbálja meg hát az ember magát és úgy egyék a kenyérből, és igyék a pohárból! Aki csak eszik és iszik és nem különbözteti meg a testet, ítéletet eszik és iszik magának. Ezért van oly sok erőtelen és gyengélkedő közöttetek és alusznak elegen! De ha megítéljük magunkat nem jutunk ítélet alá. Ám, ha ítélet alá kerülünk is, az Úr fenyíti csak, hogy a világgal együtt el ne kárhoztassanak bennünket. Így hát testvéreim, ha összejöttök enni, egymást fogadjátok magatokhoz! Ha valaki éhezik, otthon egyék, hogy ne ítéletre jöjjetek össze."

Az Úr vacsorája, mint ezek a sorok mutatják, elvált a házanként való étkezéstől, de a helyzetek helyesbítésének oka az állapotok megromlása volt. A keresztyének élete többé nem volt olyan szent, hogy minden házi étkezés az Úr vacsorájává alakulhatott volna. Ellenkezőleg! Az apostol arra inti korinthusi híveit, hogy a nagy evéseket otthon intézzék el, ne az egyházban! Intése nem a mérsékelt étkezésre, hanem a nagyot evésre vonatkozott. Aki

nem tudja magát türtőztetni, és sokat akar enni, mert talán igen ki van éhezve, az otthon intézze el azt. Mindemellett az Úr vacsorája nem állott egy falat kenyér és egy korty bor elfogyasztásából, hanem szeretetlakomából, melyhez meg kellett volna hívnia annak, akinek több volt, azt akinek nem volt. Legalább ez az apostol legfőbb panasza a korinthusiak ellen. Az apostol azt panaszolja, hogy míg szeretet-vendégségre összejönnek, ki-ki a saját vacsoráját veszi elő, vagyis saját magának terít s így, aki többet hoz, dőzsöl, aki kevesebbet, éhezik. A 33. versben arra figyelmeztet Pál, hogy a szeretet-vendégségben egymást fogadják magukhoz, hogy így a különbségek elmúljanak, a gazdagabb hívja vendégül a szegényebbet. (Az egymást megvárjátok fordításnak nincs sok értelme). Ne a jóllakás legyen ilyenkor a cél, hanem a közösség, a testvéri szeretet megmutatása. Aki csak magával van elfoglalva, aki önzően csak magát és testi családját látja el, az nem különbözteti meg a "testet" azaz Krisztus testét, az egyházat a közönséges világtól, azt nem irányítja az egyházban Isten szent jelenléte, csak az evésre, a hús kívánságára gondol. Aki ilyen kevésre becsüli az Úrnak testét, az az Urat sérti meg; aki megtagadja éhező testvéreit, az az Urat tagadja meg, mint a Mt. 25 utolsó példázata mondja.

Az apostol másik kifogása az, hogy a korintusi egyházban hasadások vannak, bár megjegyzi, hogy szükség, hogy szakadások legyenek, hogy a kipróbáltak nyilvánvalókká legyenek. Az apostol megkülönböztet vétkes és szükséges szakadást. Vétkes az önző, pártoskodó szakadás, melynek oka a földi érdek, a hiúság, amely embert embernek versengő társává tesz. Aki önző magának él, s keresztyén testvéreinek bajával nem törődik, aki hiúságból, versengésből elszakad testvéreitől, annak nem volna szabad az Úr vacsoráját vennie. Az ilyen ítéletet eszik és iszik magának. Isten büntetése utol fogja érni, betegség vagy éppen halál.

Pál előadása az úrvacsoráról tehát részben őrzi az Úr eredeti rendelkezéseit, részben azt a rendelkezést közelebbről meghatározza:

1. Pál visszatér az eredeti vacsora keretéhez, melyben az Úr azt a vacsorát szerezte, az ünnepi vacsora, vagy lakoma gondolatához. Világos, hogy nem a mai módon egy falat kenyeret és egy korty bort vettek magukhoz, hanem komoly étkezést csináltak, különben nem volna szó egyik oldalon dőzsölésről, a másik oldalon éhezésről. A keret tehát közösen elfogyasztott lakoma volt, melyben mindenkinek egyformán, helyesebben szükség szerint kellett részesülnie. A lakoma az egyházban szent összejöveteleken történt, amikor a gyülekezet jelen volt. A "Úr vacsorája" kifejezés azt jelenti, hogy nem saját tulajdonuknak nézték az ételt, hanem az Úr tulajdonának, melyhez

mindenkinek egyformán joga volt! A magántulajdon érvényesítése megszüntette az Úr vacsorájának jellegét. Ez a közösségi gondolat azonban csak az egyházra vonatkozott, a magánházakra nem; ott ki-ki ehetett annyit, amennyire éhes volt, mint ahogy Péter is azt mondta Anániásnak és Safirának, hogy az eladott telek árából félre tehettek volna, azért nem róttá volna őket senki, csak hazudni nem kellett volna, hogy mindent közzé tettek. Ugyanez a szabadság lengett itt is; a teljes közösség az egyházban való együttlétre volt korlátozva, otthon rendelkezhetett ki-ki a magáéval.

2. Az ünnepi közös lakomát tehát a vagyont közlő szeretet tette az Úr vacsorájává, s erre a szeretetre az indítást nem az adta meg, hogy Jézus is így közölte húsát és véréát az övéivel, amikor értük meghalt. A magukénak megtagadásával, a magukénak közreengedésével, Krisztus közlő szeretetének megújításával jött létre a közösség, és lett a vacsora az Úr vacsorájává. Így minden vacsora az Úr halálára való emlékezéssé lett, egyúttal az Úr halálának hirdetésévé, mert ezt a halált mint az egyház előtt világító fényt hirdették azok, akik a magukéről lemondtak.

3. Ebben az áldozásban azonban szabadság volt; senki sem vizsgálta, hogy a másik mit ad, mindenki csak magát próbálta meg, hogy vajon Jézus halálának példája szerint cselekszik-e? Magára nézve mindenkinek meg kellett próbálnia, s amíg meg nem győződött arról, hogy újra a halál útjára lépett, addig nem volt szabad úrvacsorára mennie. A magunk megpróbálása tehát annak vizsgálatában áll, vajon azon az úton haladok-e, amelyen Krisztus halálának hasonmásával egybe fogok nőni? Róm 6,5.

4. Ez az önvizsgálat megelőzte az Úr vacsoráját, s nem azon történt. Bűnvallás nem volt tárgya az úrvacsorai ünnepnek, de nem is illett volna oda, mert ez víg, hálaadó ünnepély volt. Továbbá általános bűnvallásról vagy ilyméretű önvizsgálatról sem lehetett szó, hanem csak arra vonatkozott a vizsgálat, hogy a közösség ellen nem vét-e a magát megvizsgáló? A mai bűnvalló imádságnak s az azt követő feloldozásnak ebben az úrvacsorában helye nem volt.

5. Az Úr vacsorájára való méltatlanság abban állt, hogy azon valaki csak magával törődött, s a testvéri szeretet előtt szívét becsukta, vagy abban, hogy a testvéri egységet szeretetlen versengéssel megbontotta. Aki ily önzéssel a szeretet szellemének ellenált, és mégis a többi közé ment az Úr Krisztus halálát hirdetni, azt azért a hazugságért Anániás és Safira büntetése érte, akik hazudták a szeretetet; - és Júdás büntetése, aki részt vett a szeretet lakomáján azzal együtt, akit elárulni készült, s megcsókolta, mikor kiszolgáltatták őt.

Mivel a mai úrvacsora osztásokon a résztvevők többsége mégcsak nem is ismeri egymást, s mivel senki nem figyelmezteti komolyan a résztvevőket az úrvacsora igazi jelentőségére, az ily tömegfelvonulást az Úr vacsorájának nevezni egyáltalán nem is lehet. Akik vakon cselekszenek így, azok viselik ugyan a sötétség átkát, de külön büntetést nem kapnak; akik ellenben tudatosan hamisítják meg az Úr rendelkezését, azok az Úr büntetését nem kerülhetik ki.

6. A magunk megpróbálása a magunk megítélésében áll; aki magában elítéli azt, ami Krisztus halálának követésétől elvonja, s aki ezt az ítéletet állandóan megújítja, az kipróbált lesz, és azt az utolsó ítélet ki fogja kerülni. "Aki magát megítéli, Isten ítélete alá nem kerül." Így az Úr vacsorája kiváló eszköz arra, hogy a kipróbáltakat a többitől elválassza. Az ilyen elválás az a bizonyos szakadás, amelynek az egyházban meg kell lennie. Az úrvacsora örvendező, szent szeretetet gyakoroló résztvevői próbát kiálló keresztyéneként világítanak a többiek előtt; az úrvacsora a kiválasztás próbaköve.

7. Pál nem maga gondolta, következtette ki az úrvacsora ily felfogását, hanem az Úrtól kapta és a rábízottaknak tovább adta. Nem az Úr eredeti szerzésének tanútól vette át, mint Lukács; hanem közvetlenül az Úrtól kapta kijelentésképpen. Hogy az Úr ezt is, mint az egyház titkát, a nemzetek apostolával külön kijelentésben közölte, az arra mutat, hogy az úrvacsorának különös jelentősége van az egyház történetében és az egyház nevelődésében. A Sátánnak különös érdeke lehetett abban, hogy az úrvacsora eredeti rendeltetését meghamisítsa, és az egyházat a testvéri szeretet önfeláldozásának talajáról valami babonás, lélektelen szertartás ünnepléséhez vigye át. Ez a következő századok folyamán fényesen sikerült is neki.

Ahogy a régi egyház tanította

Az egyház legrégebb tanítóit atyáknak nevezzük, és pedig azokat, akik az apostolok tanítványai voltak. Ekkor az úrvacsora neve Eucharistia volt, azaz Hálaadás. A név helyesen fejezi ki az ünnep lényegét, mely az Üdvözítő megtört testének és kiontott vérének áldásait élvező egyház örömeiben és hálaadásában jelentkezett. Krisztus meghozta a nagy áldozatot, és szeretetének ereje most követőit egy nagy egységbe foglalta össze, mely az Úr iránt való viszont-szeretetét a hálában fejezte ki. A hála egyik kifejezőmódja volt az úrvacsora, azért annak neve: hálaadás. A Krisztus ingyen áldozatának egyszerű elfogadása helyébe azonban az apostoli atyák

egyházában a tartozás, vissza-fizetés gondolata lépett; lassanként új törvény készült, mely megtanította, hogy az ember miként hálálhatja meg Isten jótéteményeit. Lassanként az istentiszteletet szertartás, a szeretetet Istennek visszafizetni akaró lelkület áldozatává lett, s ezek között legalkalmasabbnak látszott az úrvacsora, melynek ezentúl thüsia, áldozat is lett a neve. (Didaché 14,1). Hálaáldozatot értettek alatta, eücharistis-t; a név azonban veszedelmes volt, mert mást is lehetett alatta érteni... Minthogy a régi pogány világban a hitregék (mythosok) úgy keletkeztek, hogy eredetileg helyesen használt szavakba több tartalmat raktak bele, mint amennyit a szó eredeti használói azokba belehelyeztek, úgy történt most is; a thüsia olyan áldozattá lett, melyben nem az ember áldozata vitetik Isten elé, hanem Krisztus áldozata megismétlődik. Egyelőre a szót még nem így értelmezték, a hívők áldozatáról beszéltek. (Justinus: Dialogna c. Tryph. 41,7). De az úrvacsora külső jegyei már kezdenek titokzatos értelmet kapni. Ignatius szerint (Smirnai levél 7) az eücharistia Szabadítónak, Jézus Krisztusnak vétkeinkért szenvedő húsa, melyet jóságával az Atya feltámasztott. Ugyanő az efézusiakhoz írt levelében (20,2) az úrvacsorát már a halhatatlanság orvosságának, a meghalás ellenszerének nevezi, mely által Jézus Krisztusban szüntelen élünk. Jézusnak János 6,54-58-ban idézett beszédét értették ily korán félre, Jézus szavait az úrvacsorára magyarázva olyan időben, mikor úrvacsoráról még szó sem volt. A szertartás, a jelképes cselekvések és szavak, melyek a pogány varázslásban nagy szerepet játszanak, megkezdik hódító benyomulásukat a keresztyén egyházba. A római pogányságban az ilyen szellemi erőhatással felruházott jelvényeket sacramentumoknak (szentségeknek) nevezték, nemsokára az úrvacsora és a keresztség is ilyen szentségekké, sakramentumokká lesznek és tőlük varázserőt, szellemi hatást várnak, akárcsak a pogányok.

Az egyházi atyák korában már világosabban látszik az úrvacsora értelmének és jelentőségének eltolódása. A különben nagy tehetségű és férfias jellemű kiváló szónok, és kiváló keresztyén, Ambrózius, aki államférfiből lett püspök, tehát kellő teológiai előkészültsége nem volt, azt mondta, hogy az úrvacsora szent imádság titka által hússá és vérré változik át (De fido IV;10,124), hogy az áldás elmondásával maga a természet változik meg (De myster 9,50). A világos látású Augustinus azonban, akire a középkor éppen úgy hivatkozott, mint a reformáció, csak a hús jelét látta a kenyérben (C. Admentum 12:3). Szerinte azt jelenti annak az ételnek az evése és a bornak az ivása, hogy Krisztusban maradunk, s mienk a bennünk lakó Krisztus. (In.Joh.tr. 26:18). Ágoston beszél Krisztus megdicsőült testéről is, és azt mondja, hogy az égnek egy külön helyén (in locó aliquo coeli) van,

(Ep.187.12.41.). Ebből következik, hogy a feltámadott s mennyben ülő Krisztus testileg nem mindenütt jelenvaló. Augustinus a megfeszített Krisztussal való egyesülésünket tisztán szellemi természetűnek tartja; kellemes és hasznos módon emlékezetünkbe rejtjük el, hogy húsa értünk megfeszített és megsebesített (Doctr. Chris. III. 16,24).

A régi atyák közül tehát az egyikre erősebb hatással volt a pogányság ereje s ezek a testnek (anyagnak) hajlandók voltak bizonyos erőt tulajdonítani a szellemi élet fölött); a másik jobban szabadult e hatás alól, és a lelki vagy szellemi dolgokat a testiekkel nem keverte össze. Előbbiek titkokat sejtettek az úrvacsora külső jelei mögött, és szellemi térre korlátozták a szellemi folyamatokat. Ámde akár egyiket nézzük, akár a másikat, egy közös vonás mindnyájuknál megtalálható, és ez abban áll, hogy az úrvacsorában mindannyian az egyénnek Krisztussal való közösségét látták, nem a gyülekezetét. Az egyénnek Krisztussal való kapcsolatáról azonban sem Pálnál, sem Jézus szerezteségi igéjében egy szót sem találunk. Ott az egész tanítványseregről van szó, vagy az egész helyi egyházzal. Ez a sajátos változás, azzal függ össze, hogy az egyház az első szeretetet elvesztette. Lassanként az emberek magukkal voltak elfoglalva, saját üdvösségüket keresték, és az istentisztelet, mely az apostol idejében még a kedélyes és szeretetnyilvánításokra alkalmat adó közös étkezés volt (agapé), most már megmerevedett és külső díszsel pótolta a meghidegülő szeretetet. Az üldözések alatt még nagyobb volt a szeretet; a megkönnyebbüléssel együtt jött a közöny; az állami elismertetéssel pedig a ridegség. Az egyház biztosító intézetté vált, amely örök életet biztosított azoknak, akik magukat engedelmesen rábízák. Az úrvacsora ennek az életbiztosításnak állott a szolgálatában. Többé a kenyérnek nem volt az a jelentősége, melyet Pál adott neki; "Mert egy a kenyér, egy test vagyunk sokan!" (1Kor 10,17.) E kenyér most gyógyszer volt, mely az egyes embert gyógyította, a halál ellenszere. Még meg van az úrvacsorának eücharistia neve, de már áldozatnak is kezdik nevezni, melyet az egyén visz Istennek, hogy kegyelmét kiérdemelje. De minthogy az egyház elvesztette isteni rendeltetését, amikor életbiztosító intézetté változott, így az úrvacsora is téves és céltalan szertartássá lett, amikor ennek az életbiztosításnak leghatásosabbként hirdetett eszközévé lett.

Ahogy a középkor megrontotta

Láttuk, hogy a késői ókor legnagyobb keresztyén tanítómestere, Ágoston, az úrvacsora külső jeleit csak képeknek, jelvényeknek tekintette; ellenben a

hívó számára a külső jegyek élvezésekor feltételezett egy titokzatos szellemi egyesülést Krisztussal; Krisztus szellemi eledelként adja nekünk testét. Ez a tanítás egy vaskosabb, testies gondolkodású szerzetesnek, Paschasius Radbertusnak nem volt elég "reális", és azt a tanítást találta ki, hogy az úrvacsora "természetellenes csoda", melyben Isten Szellemének erejével a kenyéret és bort Krisztusnak azzá a testévé alakítja át, mely Máriától született, tehát a meg nem dicsőült testté. Hogy az érzékeinknek nem tűnik fel, azért van, mert visszatetsző lenne, ha emberhúst ennénk. Ezt az átalakulást csak később nevezték transsubstantiatio-nak. Nézetét az egyház elfogadta s bár Berenger ennek ellent mondott, és visszatért a korábbi tanításhoz, hogy a kenyér és bor csak jelképezik Krisztus húsát és véré, a babonás tömeg a Paschasius nézetéhez ragaszkodott, és az egyház is amellet döntött. Később pontosan meghatározták, hogy a szereztesési igék elmondásakor történik meg az átalakulás (Dons Scotus), de csak ha felszentelt pap mondja el az igéket: hogy csak Krisztus teste jelenik meg az oltáron s Krisztus lelke és istensége csak kísérik a testet és vért; azonban az egész Krisztus jelen van, s ha elvesznek valamit a kenyérből és borból, az elvett darabban vagy borrhészben is az egész Krisztus van bent. Később, filozófiai okokból a Máriától szült test helyébe megdicsőült testet tettek, melynek szétosztását és mindenütt való jelenlétét könnyebb volt feltételezni. A "szentség" hatását a szellemi élet erősítésében és a bűnbocsánat adásában látták. Az úrvacsora szentsége (sacramentom) hasznának ilyen felfogása ettől fogva állandó maradt; még a reformátorok sem ismerték fel a Bibliától való elhajlást. Persze ahhoz, hogy az úrvacsorának szellemi hatását hihetővé tegyék, szükséges volt abban mennyei erők és tényezők jelenlétét feltételezni. Ezért a természetes magyarázat helyett, hogy Isten Szelleme van jelen, egy másik magyarázathoz fordultak, ami már korábban megjelent az egyház tudatában; hogy Krisztus megdicsőült teste jelenik meg az úrvacsorában. Hogy miért nem elégedtek meg a Szent Szellem mindig és mindenütt jelenvalóságának hirdetésével, annak oka az lehet, hogy a szent Szellem mindig és mindenütt jelen van a Krisztus igazi egyházában. Nélküle egy lépést sem tehet Isten gyermeke, s ha az úrvacsorában is csak a Szellem hatása érvényesül, akkor az úrvacsora nem kapja meg azt a rendkívüli jelentőséget, amelyre azért volt szükség, hogy az úrvacsorával a felszentelt papság hatalmát és tekintélyét növeljék, kiken keresztül lehetett egyedül ezekhez a "szentségekhez" jutni. Valami rendkívüli, valami egyedülálló volt szükség, és erre igen jónak mutatkozott Krisztus égi teste, mely eddig más kapcsolatban a földön küzdő egyházzal nem volt ismerős. Azért a scholasztika szükségesnek látta, hogy Krisztus mennyei testének helyével, állapotával és tulajdonságaival sokat foglalkozzék, nem törődve azzal, hogy

oly területre hatol be, melyen a földhöz és testhez kötött ember mozogni nem tud. A legnagyobb scholasztikus Aquinói Tamás, azt állította, hogy Krisztus teste az úrvacsorában a maga belső valósága szerint és nem mennyiségében van jelen (per modum substantietatis non per modum quantitatis!); Ockam és Biel azt mondták, hogy Krisztus mennyiség szerű teste van jelen az úrvacsorában, de nem mennyiségben. Az utóbbi állítás szavakkal való játszás; de Tamás beszéde sem több, mert test jelenlétét mennyiség nélkül elgondolni nem lehet. Ezek a középkori filozófusok azt gondolták, hogy amit ők szavakkal elgondolnak, az a valóságban az ő elgondolásukhoz igazodik. Beszéltek dolgokról, melyekről semmi fogalmuk vagy értesülésük nem volt. Mindenesetre a papiros sok minden lehetetlenséget eltűr. Lassankint azonban sejteni kezdték, hogy a láthatatlan világról tett merész és papirosszerű állításaik nem megbízhatóak, valami ésszerűbbet keresnek, s így jön létre a transsubstantiatio helyett a consubstantiatio tanítása, mely nem állítja, hogy a kenyér és bor eltűnik, és helyettük csak Krisztus valódi húsa és vére van jelen, hanem azt állítják, hogy Krisztus valódi húsa és vére belekeverednek a kenyérbe és borbába, valahol bennük jelen vannak. E tanítás mellett a kenyér és bor látható jelenlétét tagadni többé nem kell; igaz ugyan, hogy ezt elérni csak a szellemi világra ráfogott, újabb ellenőrizhetetlen feltevással lehetett, mely feltevés igazolására semmi bizonyíték nincs, de azzal, hogy a feltételezett tüneményt még ellenőrizhetetlenebbé tették, a láthatatlan világba még jobban beletaszították, megszabadultak az ellentmondó tények kiáltó vádjától. Erről a consubstantiációról azt mondták, hogy "nagyon ésszerű", nem ellenkezik a bibliai kánonokkal, nincs benne ellentmondás, és nem mond ellent az észnek; de hát állítani könnyű ilyesmit, ha bizonyítást senki sem követel: már pedig az egyház azért mondta magát csalhatatlannak, hogy bizonyítani ne kelljen. Még a szellemi tulajdonságokat is hajlandók voltak a Krisztus testére rakni, ezzel azt testi lényegétől megfosztani, hogy az erőszakosság látszatát kikerüljék, s azt állították, hogy "mint ahogy a lélek a test minden részében jelen van, úgy Krisztus teste is sok oltáron jelen lehet. Ezzel azonban éppen testi jellegétől fosztották meg. Sőt még tovább mentek; állították, hogy Krisztus teste mindenütt jelen lehet, mint ahogy Isten mindenütt jelen van. Isten Szelleméről mindez áll, s minden ellentmondás nélkül állítható; de a már mondottakból nekik a Szellem jelenléte nem volt elég az úrvacsorában, nekik valami rendkívüliségre volt szükségük, valami titokzatos és képtelen csodára, mely az úrvacsorát (misét) adó pap személyét és képességét túlvilági látszattal veszi körül; Nem az úrvacsorát akarták itt annyi túlvilági fénnel és erővel felruházni, hanem az úrvacsorát kiszolgáltató papot és a paptól szolgált egyházat. A Szentírás egészséges csodái helyébe az egyház képtelen és mondott csodákat rakott,

mint ahogy a rabbi bölcsesség Mózes józan parancsolatait félretolta, és helyükbe szükségtelen és szórszálhasogató emberi rendelkezéseket tett. Mennél képtelenebb volt az egyháznak egy-egy ilyen tanítása, annál nagyobb erénynek tűnt fel azt el is hinni. Az istenhitet kiszorította az egyházban való hit.

A gyakorlatban azonban nem hirtelen, csak lassan öltötte fel ezeket a képtelen nézetmódokat. A nép babonája járt elől. Mint a pogány vallások fejlődését mindig megelőzte, és az ókori népeknél a papi bölcsességet vezette az alsóbb néposztály babonája, s a papok az alsó körökben elterjedt babonának tudományos és rendszeres szint és öltözetet adtak, úgy követték a középkor teológusai is a nép-babonát. A pogányság felé hajló alsóbb néposztálynak jól esett a pogány nézetmódot a keresztyénségbe bevinni, a sokistenhívést a szentek imádásával cserélni fel, amulettek és varázstárgyak helyett a szentek csontjaitól, holttestétől maradványaitól erőhatást várni, és a keresztség meg az úrvacsora cselekményeit olyan varázsszertartásokként fogni fel, melyekből varázslatosan folyik a szellemi hatás. Külső jegyekben hinni, melyek az üdvösséget tudják közvetíteni. A papság észrevette, hogyha a népet ezen az úton szolgálja ki, babonás hajlamánál fogva maga alá hajthatja, tehát rálépett erre az útra. A többi a teológusok dolga volt, a babonának szellemi bűvészfogásokkal ésszerű magyarázatokat adni.

Ahogy a reformátorok helyreállítani próbálták

A scholasticizmusnak előbb ismertetett terméketlen és céltalan bölcseletével szemben megmaradt az egyházban Augustinusnak bibliaibb és szellemibb felfogása is, és ez a felfogás a középkor végén sokakat meghihtett. Láttuk, hogy azzal a felfogással szemben, mellyel Paschasius Redbertus a középkori átlényegülési tant megindította, az évezredfordulón átlényegülési tant megindította, Berengar, Augustinus nyomán haladva szellemibb álláspontot foglalt el. Ágostonnal együtt ő is megkülönböztette a megszentelt jegyeket (sacramentum) annak a jelentésétől (conserratio), s azt állította, hogy az úrvacsorai jegyek megszentelése e jegyekhez egy szellemi jelentést csatol; a jegyek nem változnak át ugyan, Krisztus teste az úrvacsorában mégis jelen van a hit által a mennyei testet élvezzük. Berengart ezért a tanításáért Rómában bevádolták, kihallgatás nélkül elítélték, fogságra is vetették, s az átlényegülés elismerésére kényszerítették.

A misztikusok az egyház külsőségeivel, szertartásaival szemben vagy közönyösek voltak, vagy alkalmazkodtak azokhoz; másként a reformátorok

és előreformátorok. Már Wiclif elvetette a transsubstantiációt, s azt mondta, hogy annak vallói rosszabbat hisznek, mint a pogányok, mivel az a megszentelt ostya az istenük. Ágostont és Berengart követve, szerinte is csak jelképezi a kenyér és a bor Jézus húsát és véréét. Azt tanította, hogy Krisztus teste rejtve hatóan (virtualiter) és jelképesen van jelen az úrvacsorában; nem úgy, hogy a mennyben van, hanem mint annak a helyettesítő jelvénye. Wiclif nem tudott megszabadulni attól a gondolattól, hogy Krisztus teste az úrvacsorán keresztül valahogyan hat, erőt fejt ki azoknak, akik magukhoz veszik.

Nem mentek túl Wiclifen az úgynevezett reformátorok sem. A reformáció nem lehetett teljes és bevégezett; ezt legkevésbé maguk a reformátorok gondolták; csak a durva tévedéseket metszették le az egyházzól, bőven hagytak még reformálni valót utódaiknak annál az elvnel fogva, hogy "ecclesia semper reformari debet"; az egyházat szüntelenül reformálni kell! Az erőszakos epigonok azonban, akik a reformátorok munkájából maguknak díszit varrtak, de a reformátorok felelősségét nem ismerték, megakasztották a nagy művet, melyet a reformátorok elkezdtek. A reformátorok írásaiból meg nem változtatható hitvallásokat csináltak, a reformátoroknak ugyanazt a csallhatatlanságot tulajdonították (infallabilitás), amelyet a római egyháznál súlyosan elítéltek. Az egyház csallhatatlanságát nem a lateráni zsinaton mondották ki. A csak részben reformált tantételek között voltak az úgynevezett sacramentumok is: a keresztség és az úrvacsora. Senki sem ütközhet meg azon, hogy a reformátorok a középkor óriási Augiász-istállóját egyszerre és teljesen kisépenni nem tudták; így is nagyszerű munkát végeztek.

Luther az úrvacsora hatását vagy munkáját a közösség (communio) megeremtésében látja; de ezt a közösséget nem annyira az egyház tagjai közt keresni, hanem főleg az Úr és az egyház között. Nem abban van a hiba itt, amit mondott, hanem a hangsúlyban, melyet nem oda helyezett, ahová Krisztus tette. Amit mondott, az helyes volt; "az úrvacsorában Krisztus javai a mieink lesznek, mi pedig szeretetre és segítségre vagyunk testvéreink irányában kötelezve". Eleinte megtartotta a középkori egyház téves tanát, az átlényegülést, de 1520-tól kezdve azt a consubstatio-val cserélte fel; bor és kenyér jegyek, melyek között azonban valósággal ott vannak Krisztus teste és vére. Luther úrvacsora-tanával kétfelé hadakozott; egyik oldalon elvetette azt a középkorban felmerülő tévtant, hogy az úrvacsora (mise) Istennek újra való kiengesztelése volna; másfelől elfordult attól az állítástól, hogy a kenyér

és bor nem volnának többek egyszerű jelképeknél. Szerinte Jézus Krisztus testi jelenléte az úrvacsorában megerősít bennünket a hitben és szeretetben.

Ismeretes az a fájdalmas hasadás, amely Luther és Zwingli között az úrvacsora kérdésében létrejött. Luther kissé rajongó német természetével szószerint vette Krisztusnak azt a mondását: "ez az én testem" (hoc est corpus meum); szerinte itt az "est" lényegi egészet fejez ki; míg Zwingli szerint significat-tal egyenlő. Nyelvtanilag mindkét értelmezés egyaránt helyes lehet, mivel azonban az úrvacsora szereztetési igéjének elmondásakor Krisztus teste még nem halt meg, s feltámadott teste még nem volt meg, csak a significat (jelképezi) magyarázat lehet helyes. Luther Krisztus testének lényegi jelenlétét tanította, Zwingli Kraszmis nyomán azt tanította, hogy az úrvacsora csak emlék-ünnepély. Mindkettő továbbment mint a bibliai igazság; Zwingli minden láthatatlan elemet kivetett az úrvacsorából, Luther a későbbi középkor tévedéséhez ragaszkodott, a consubstantiatiohoz. Egyik sem jutott el az egyszerű bibliai igazsághoz, melyet Krisztus ezekben a szavakban fejezett ki: "Ha ketten vagy hárman összejönnek az én nevemben, ott vagyok közöttük!" (Mt 18,20.) Jézusnak ez az övéi közt léte nem testi, hanem szellemi, nem testének ottlétét ígérte, hanem Szelleme jelenlétét. A test csak hüvelye a léleknek, tagjai a lélek eszközei. Jézus testének, még a megdicsőült testnek sincs meg az a képessége, hogy világosságot, erőt adjon, de szellemének megvan. Ezért az úrvacsorában sincs értelme Jézus testi jelenlétének, mert a test nem gondolkodik, nem ad tanácsot, nem vezet, nem árad be más testekbe: hanem mindezt a Szellem végzi. Az igazi vacsorázók között ott van Isten szent Szelleme, megszilárdítja őket, békességet ad nekik, tanítja, vezeti őket, szeretetre ösztökél, az egyházat megvilágosítja, összeépíti, erővel tölti be; ez történik az igazi úrvacsoravételkor, s ez több, mint amennyit Zwingli mondott; de több annál is, amit Luther a középkori teológiából átvett, mert amit a Biblia mond, valóság; amit a scholastica kitalált, szavakkal való játék volt. Luther szava: "azért szólít fel, hogy egyem és igyam, hogy enyém legyen és biztos zálogként és jegyként használjon nekem, oly kincs legyen számomra, mely bűnöm, a halál és minden baj ellen rendelteték" (Nagy Káté) érvényes az úrvacsorára akkor is, ha Krisztus nem testileg, hanem Szellem által van annak élvezésekor jelen. Semmi szükség sincs tehát egy bibliaellenes, és a józan ész megcsúfoló, szörszálhasogató fejtegetésre, mely a testről oly módon beszél, ahogy csak a szellemről lehet beszélni; annak oly tulajdonságokat ítél, melyek csak a szellemnek vannak; mely a testnek mindenütt jelenvalóságot, vagy legalább is több helyen lételt tulajdonít, mely azt állítja, hogy az egész Krisztus egyszerre annyi példányban van meg, ahány megszentelt ostya, kitöltött bor-mennyiség van,

megszaporodik, ha felosztjuk, mely mennyiség nélküli testet tételez fel. Viszont az úrvacsora sokkal több, mint emlékünnepe, éppen Krisztus jelenlévő szent Szellemének munkája révén, ki véghez viszi, hogy az élő Krisztussal szellemileg egyesülünk.

Sokkal világosabbak és bibliásabbak a svájci reformáció nézetei. Már Kálvint megelőzőleg a svájci reformáció egészségesebb nézeteket vallott az úrvacsoráról, mikor Krisztus jelenlétét tagadta; de a kenyeret és a bort többnek tartotta pusztá jeleknél, az Isten titkos erejét látta hozzájuk társulni. 1532-i berni zsinaton Kálvin azt mondja, hogy az úrvacsora titkában a kenyér és bor jele Krisztust valóban nyújtja nekünk, vagyis inkább testét és véréit (Int. IV. 17,11). Kálvin tagadja Krisztus testének csodás mindenütt jelenvalóságát; szerinte nem Krisztus testét kapjuk, hanem minden jótéteményt, amit Krisztus testében nekünk jelentett, és pedig: övéinek mindig jelen van, saját életét lehelli beljünk, bennük él, őket fenntartja, erősíti, élteni, sértetlenül megőrzi, saját testével táplálja őket, Szelleme közlését ereje által beljünk önti (18). Kálvin tehát a bibliai reformációban túlhaladta elődeit.

Említettem, hogy a reformátorok nem végeztek teljes bibliai helyreállítást; ezt megtenni átmenet nélkül szinte lehetetlen is lett volna. A bölcs Isten nem egy korra bízta a teljes bibliai világosság visszahódítását. Mikor a reformátorok utódai a reformátorok nézeteivel lezárták a reformációt, ugyanazt a bűnt követték el az Isteni gondviselés ellen, amelyet a tridenti zsinat elkövetett, amikor az egyház akkori állapotát véglegessé tette, s amelyet a lateráni zsinat tett, mikor a pápa nyilatkozataival változhatatlan álláspontot rögzített meg. E formula concordia határozata, hogy "az Úr vacsorájában Krisztus teste és vére valóságosan és lényegükben vannak jelen, s hogy a kenyérrel és borral együtt szétosztatnak, és (a hívek) magukhoz veszik őket" (7 art.) nem különbözik a tridenti zsinat 12. ülésének attól a határozatától, mely szerint az elemek színe alatt Krisztus valóságosan és lényegében (realiter et substantialiter) jelen van. Hogy a 21. ülés a kehely elvonást helyben hagyta, a lényegét nem érinti, bár némely protestánsok ebből, hogy az úrvacsorán a laikusok bort nem ihatnak, nagyobb lármát csapnak, mint súlyos tévedésekből. A római egyházzal szemben a reformáció hűséges és nagy tette volt, hogy Krisztus ismételt megáldozását az úrvacsora (mise) által elvetette, mert az a tanítás üdvösségünk alapját rendíti meg. Ellenben nem tudta magát a reformátorok serege (Zwingliét kivéve) a mise testi istenítése alól mégsem kivonni akkor, amikor Krisztus megdicsőült testét, melyet az úrvacsorával még Kálvin is kapcsolatba hozott,

csodálatos, titkos, szellemi erők forrásaként szemlélték. Ennek a következménye, hogy az úrvacsorát a középkor módjára olyan alkalomnak tekintették, amikor a keresztyén saját maga számára a titokzatos testből a kenyér és bor élvezésén keresztül erőket nyer. Ennek a szemléletnek a következménye az is, hogy az úrvacsora az egyház életében a hívők számára üdv-eszköz maradt, mely a Golgota jelentőségét félreszorította s megakadályozta, hogy az úrvacsora bibliai értelmét az egyház visszanyerje.

Ahogy ma csináljuk

Ha a "mai úrvacsorai gyakorlatot" a protestáns egyházakban és az úgynevezett közösségekben szemléljük, azt a megállapítást kell tennünk, hogy a tiszta, határozott tanításra az úrvacsora lényegének világosságára sehosem törekszenek, hanem szándékosan bizonyos félhomályt tartanak fenn, mert bizonyos érdekek a kérdés bibliai tisztázását nem teszik kívánatossá. Emiatt a mai kor úrvacsora-tanítása és gyakorlata zűrzavaros, következetlen, úgyhogy lehetetlen tiszta képet alkotnunk arról, hogy az emberek mit értenek úrvacsora alatt, felőle hogyan gondolkodnak, hogy tőle mit várnak. Talán közelebb jutunk célunkhoz, ha megkíséreljük azt megállapítani, hogy a mai emberek mennyit vettek át a középkori, a mai római egyháztól, és miben állanak azzal szemközt; továbbá mit kaptak vissza a Bibliából és mit veszítettek el a bibliai világosságból?

Az ókori egyház, mint láttuk, hamar elhagyta a bibliai világosságot, és az úrvacsorából - amiről a bibliai keresztyénség semmit sem tudott - kegyelem-eszközt csinált, azaz olyan eszközt, amelyen át az Isten kegyelmét el lehet nyerni. A középkori egyház tette az úrvacsorát varázseszközzé azzal, hogy külső testi jegyekről, a borról és a kenyérről azt tanította, hogy azok testi élvezése a szellemi javakhoz eljuttat, mert e testi jegyeket megszentelő pap Krisztussá varázsolja át, Krisztus testévé és vérévé. Mai protestáns körökben teljes mértékben fenntartották azt a téves tanítást, hogy az úrvacsora a kegyelem eszköze. Ezt nyilvánvalóvá teszi az agendának az a része, amelyben az úrvacsora kiosztója bűneik bocsánatát hirdeti azoknak, akik az úrvacsorával kapcsolatban bűneiket esetleg a közös imádságban bevallották. Bűnbocsánatot a Golgota keresztjén át lehet kapni, s minden hívő megkapja, aki Krisztus értünk hullatott vérének oltalmába helyezkedik. A bűnbocsánat elnyeréséhez nem kell az úrvacsora; úrvacsora és bűnbocsánat között a Szentírás sehol kapcsolatot nem említ. Ennélfogva a mai egyháznak a tanítása és gyakorlata, hogy a bűnbocsánat elnyerésére az úrvacsorát használja, súlyos Biblia elleni tévelygés, mert az embereket félrevezeti, az egyház tagjai nem Krisztus áldozatában keresik hittel a bűnbocsánatot, így

az örök szabadulást, hanem abban a tettükben, hogy úrvacsorát vesznek, s a pap feloldozza őket. Gyakorlatilag ez még sokkal csúnyább szint ölt némely helyen, mint így elméletben, sok protestáns helyen az úrvacsorát gyónásnak nevezik. Az embereknek megtakarítják az egyéni megtérést és a Krisztus mellett való vallástételt azzal, hogy az úrvacsorai agendában közösen mondják el velük a hittételeket, vagy ezeket a pap kérdés alakjában teszi fel, a bűnbocsánatot kereső embernek csak egy "hiszem és vallom"-mal vagy egy "ígérem és fogadom"-mal kell felelnie. Az úrvacsorának ez a gyakorlata az embereket visszatartja attól, hogy lelkük állapotát Istennel közvetlenül rendezzék, hamis megnyugváshoz jutnak, s a pap jogtalanul kimondott oldozásával elaltatják lelküket, a papnak ugyanis nincs joga feloldozni azt, akinek bűnbánatáról és hitéről közvetlenül meg nem győződött. A mai protestáns egyházak ismerik és tanítják a tisztább, de nem mindenben bibliai felfogású kátékat és hitvallásokat; de túrikk, sőt sokszor előmozdítják az úrvacsorának olyan használatát, amelyben az úrvacsorához járuló, azzal, hogy a külső jegyeket elfogyasztja, a bűnbocsánatot már megszerzettnek tekinti. Az ilyen babonás gyakorlat pedig lényegében nem különbözik a transsubstantiatio tan gyakorlatától, mert a kenyérben és borban a bűnbocsánat tartalmazóit látják. Azok a lelkészek, akik ezt a gyakorlatot túrik, a népet fel nem világosítják, ócsárolják ugyan babonás tévelygéseikért, a római egyházat, de maguk még alacsonyabb babonát visznek véghez, amikor közönséges kenyérnek és bornak - melyről még csak nem is állítják, hogy Krisztus testévé és vérévé válik - tulajdonítanak olyan varázshatalmat, amely csak az értünk meghaló Krisztusnak van. Teljesen a római egyház szellemének felel meg ez a rendelkezés is, hogy az úrvacsorát csak felszentelt pap oszthatja. Ellenkezik ez a felfogás a protestáns egyetemes papság fogalmával, amely külön papi rendet nem ismer. Protestáns igehirdetőhöz méltatlan, hogy magát üdvközvetítőnek tolja Isten és emberek közé, amikor a római papoknál kifogásolja ugyanazt. De túrhetetlen is az eredmény, hogy megtérni nem akaró papoknak joguk legyen úrvacsorát adni, míg Istenben élő presbitereknek ne legyen joguk ugyanarra, noha igehirdető és felügyelő presbiterek között sem a Biblia különbséget nem tesz, sem a reformáció szelleme ezt meg nem engedi. Az történt az úrvacsora körül, hogy amit a reformátorok bibliaellenes tévelygés gyanánt kidobtak az egyház életéből, azt az epigonok visszavették, mert jól esett nekik a régi tévelygéshez visszatérni, az ige szolgájából újra közbenjáró papot csinálni, kinek felszentelésénél fogva hatalma van az üdvöt "kiszolgáltatni"; jól esett a megtérni nem akaró embernek az üdvöt kenyérben és borban megenni és meginni, miután így ki lehet kerülni, hogy bűneivel az élő Isten elé álljon. Ha azt nézzük, hogy a mai protestáns úrvacsorai gyakorlat (az iskolákban

tanított elmélet más lapra tartozik, mert a gyakorlat és a tanítás az egész egyházi vonalon elváltak egymástól) miben különbözik a római tanításból, főleg két dologra irányzódik figyelmünk:

1. A protestáns s különösen a református lelkész nem tanítja az átlényegülést (a lutheri egyház consubstantiatio-t tanít);
2. továbbá a protestáns pap nem sacerdos, azaz nem áldozó pap, aki Krisztust minden úrvacsoravételkor újra megáldozza, s ezzel a megtérő embert attól a bizonyosságtól megfosztja, hogy bűneiért Krisztus a keresztfán egyszer s mindenkorra eleget tett. Ez a két különbség mindenesetre óriási jelentőségű. Ez a református és evangélikus egyház tanításának tisztaságát azoknak az egyházaknak elébe helyezi, amelyek az úrvacsorát oly értelemben teszik üdv-eszközzé, hogy abban a kenyérral és borral együtt bűnbocsánathoz is jutnak, és ezzel a Krisztus egyszer s mindenkorra hozott áldozatának értékét kétségessé teszik, mert íme még úrvacsorát is kell venniök, hogy a pap bűnbocsánatot hirdessen. Azáltal azonban, hogy az ilyen bűnbocsánattal járó úrvacsora csak arra felhatalmazott pap kezéből elvéve érvényes, a gyakorlatban a római egyház álláspontját foglalják el ezzel a különbséggel - és ebben különbözik a római egyház a protestáns egyházaktól -, hogy a római egyház legalább vélt megokolást igyekszik adni ezeknek a bibliaellenes és kártékony tanításoknak, a protestáns papok még azzal sem fáradnak. Vagyis a protestáns egyházak zavart és homályt hagynak az úrvacsora körül, hogy ebben a homályban oly előnyökhöz jussanak, melyeket a római sacerdos-pap igényel, s amelynek a reformáció s a Biblia homlokegyenest ellenkeznek.

A baptisták a református egyház elméletét tanítják, de gyakorlatban csak arra a rendtartásra ügyelnek, hogy méltatlanok az úrvacsorához az egyház beleegyezésével ne járulhassanak, és ebben bibliásabbak és lelkiismeretesebbek mint a nagy egyházak intézkedő hivatalosai, azonban az úrvacsora bibliai jelentőségét ők éppen úgy nem ismerik és nem keresik, mint azok a kisebb felekezetek és körök, amelyek a nagy egyházaktól függetlenül a lehetőleg bibliai fegyelemmel próbálják az úrvacsora-kérdést elintézni. A legtöbben azért veszik az úrvacsorát, mert Krisztus meghagyta, hogy vegyük, de hogy mi az úrvacsora és mi a gyümölcse használatának, azzal nem sokat törődnek. Arra a kérdésre, hogy a mai egyházi gyakorlat mit kapott vissza a Bibliából, nehéz feleletet adni. A reformátorok visszaállították a keresztyénség két nagy elvét, amely azt a pogányságtól megkülönbözteti:

1. Isten teljes és feltétlen fensőbbiségét és mindenhatóságát, amely szerint Istennek sem élő sem élettelen közvetítőkre nincs szüksége ahhoz, hogy az emberek szabadítását közölje;

2. Az ember teljesen leromlott arra, hogy magán segíteni tudjon; nincs benne semmi jó, melyet Istennek felmutathatna, s ennek következtében egyedül a hit maradt meg számára arra, hogy Isten iránt való engedelmességének készségét megmutassa, vagyis az ember nem tud mást, csak rábízni magát Istenre. Ez a két nagy reformátori elv vajon érvényesül-e a mai úrvacsorai gyakorlatban? Érvényesül annyiban, hogy a bűnbocsánat az úrvacsorázók bűnvallása és hite alapján hirdettetik. Ez az evangéliumi felfogás az úrvacsorát protestáns színűvé teszi. Kétségtelenül bibliai vívmány az is, hogy az úrvacsorát két szín alatt osztják ki, azaz nemcsak a pap issza a bort. Ámde ez az utóbbi nem nagy jelentőségű, mert a római egyház sem tiltotta el végérvényesen, hogy a laikusok a megszentelt borból ihassanak. A dolognak az a jelentősége, hogy a reformátorok két szín alatti élvezésben tiltakozást láttak az átlényegülés tana ellen; de ma már nem okoz örömet, mert a papi tekintély emelése végett az emberek nem nagyon irtóznak a pogányságnak az egyházba való bejutásától.

Sokkal többet lehet arról beszélnünk, hogy mit veszítettünk el az úrvacsora bibliai igazságából. Elvesztettük az úrvacsora egész bibliai értelmét. Az úrvacsora bibliai tartalma a szellemi communio, azaz egyesülés. Commonioról mindenesetre a reformátorok is sokat beszéltek és beszélnek ma is az úrvacsorával kapcsolatban. Hiszen azt mondják, hogy éppen Krisztussal való communit, azaz egyesülést nyújtja az úrvacsora. Nos, éppen ezzel a "nyújtja" szóval válunk meg a bibliai értelmétől. Mert a Krisztussal és egymással való közösséget nem az úrvacsora nyújtja, hanem szent Szelleme által Maga Krisztus. Évezredes önámítás, hogy az úrvacsora vagy mise valamit nyújtana. Krisztus nem azért adta, vagy rendelte, hogy rajta, mint varázseszközön keresztül valamit kapjunk, elérjünk; hanem jelbeszédessé nyelvéül adta, hogy mi nyújtsunk általa valamit, tudniillik, bizonyágtételt. Az úrvacsora rendeltetése az Úr halálát hirdetni vele, míg el nem jön. Mi kenyeret és bort kapunk és pedig mindennapos kenyeret és közönséges bort, hogy ezek által a jelképek által hirdethessünk valamit, a Krisztus halálával való közösségünket és egymással való halál-közösségünket, mely a Krisztussal való halál-közösségből folyik. Nos, semmit sem kapunk az úrvacsorázás alkalmával? Dehogynem! Megerősödik az Úrral és egymással való halál-közösségünk, és ez által megteremtődik az életközösség is Krisztussal és egymással is. És ezt a közösséget nem azáltal nyerjük el, hogy a kenyeret és a bort magunkhoz vesszük, hanem azáltal,

hogy ezt az evést és ivást kifejező nyelvként használjuk, azaz hirdetésre használjuk. Vagyis nem akkor jutunk erősebb communióba Krisztussal és egymással, amikor a kenyeret és a bort megesszük és megisszuk, hanem akkor amikor bizonyóságot teszünk. Ha szóval teszünk is csak bizonyóságot, akkor is ez a következménye; mégis az úrvacsora jegyeivel való bizonyóságtevésnek több az ereje és több a következménye is, amennyiben a cselekvéssel való bizonyóságtétel olyan, mint a levélre, azaz az írott szóra ütött pecsét. Ezért az úrvacsorai kenyér és bor, nem egyszerű kifejezési módok, hanem pecsétek, melyeket bizonyóságtételünkre ráütünk. Ezzel a felfogással az úrvacsorából minden babonás vagy varázslatos értelmezés eltűnik; de azzal együtt eltűnik annak szükségessége is, hogy "felszentelt" pap "nyújtsa" a kenyeret és a bort. A kenyeret és a bort nem illeti meg ez a ceremónia, mert azok nem többek, mint a bibliában a betűk; beszélünk velük. Nincs tehát semmi titokzatos, szellemi hatás az úrvacsorában? Van! Erről még szólnunk kell. De nem a kenyérnek és a bornak van ez a hatása, hanem a bizonyóságtétel tettének, amelyhez a kenyér és a bor a kifejezés eszközei. Nem üdveszközök, hanem kifejező eszközök. A protestánsoknál nincs szent ház, nincs szent papi öltöny, nincs szent víz, nincs szent kenyér és szent bor; legalábbis nincs olyan értelemben szent anyagi tárgy, hogy ahhoz a szentségnek valami különös ereje fűződne. Ezt a reformátorok babonának, varázslás bűnének tekintették. A mai protestáns úrvacsora gyakorlata abban veszítette el a bibliai úrvacsora jellegét, hogy amikor a kenyérnek és bornak valami hatóerőt tulajdonít, akár azzal, hogy azokba belekeveredik Krisztus valóságos teste és vére, akár azzal, hogy a népet bizonyos babonás felfogásban benne hagyja, akár végül azzal, hogy az úrvacsorát azoknak osztja, kikről nyilvánvaló, hogy az élő s igaz hitnek nincsenek birtokában, s az ilyen úrvacsorázástól jobbat vár, mint betegséget és korai halált; akkor megtagadja a szellem hatalmát, és az anyagnak adván a hatalmat, az egyházban durva varázslást űz. Ez a varázslás el van rejtve egy csomó reformátori tanítás alá, melynek őszinte rendezésére alig történik valami; el van rejtve az idegen felekezetek ellen szórt vádak alá, mely vádak magunk ellen kellene fordítanunk. A Szentírás világosan int az ellen, hogy az Úr asztalához, melyet szellemi értelemben értek, megpróbálás nélkül járuljon valaki, nem különböztetve meg az Úrnak testét. Amikor a mai protestáns gyakorlat még azt sem tartja ellenőrizendőnek, hogy aki az úrvacsorát "osztja", olyan ember legyen, aki Krisztust a halálba is követi; amikor az úrvacsora vevőit valósággal hajtják az úrvacsorához, nem intve őket, hogy kárhozatot esznek és isznak, akkor, mivel nem ígéretre, hanem a kenyér és a bor állítólagos szentségére támaszkodnak, és az anyagi jelképektől a szellemi engedetlenség mellett is megszentelő hatást várnak, a

varázslás bűnét elkövetik. Hisznek abban, hogy emberektől eredő megszentelés a papnak újonnszületés nélkül is erőt ad arra, hogy az úrvacsorai kenyeret és bort áldásával megszentelje, és az anyagnak lelkeket megszentelő és szellemi communiót nyújtó hatalmad adjon. Hisznek abban, hogy a paptól megáldott kenyér és bor akkor is Krisztussal juttatják közösségbe az embereket, ha ezek csak apáktól átörökölt szokásból, megtérés nélkül veszik azokat magukhoz. Ezek az egyházi intézkedések az Isten iránt való szellemi engedetlenséget jelentéktelennek tartják; az anyagi dolgokra annál nagyobb súlyt helyeznek, az épületre, az asztalra, a fekete papos ruhára, a prédikáláskor s imádkozáskor használt természetellenes patetikus hangra, a külső hatásoknak hitt mozdulatokra, a kenetteljes kifejezésekre, a méltóságteljes modorra, az úrvacsoránál a hatásos mozdulatokra, melyek miatt utálatosakká válnak pap és szolgálata egyaránt, mert hazugság van bennük. Akik pedig odaadásban és az igazság mellett való kiállásban keresik a szentséget, akik a hazug cícomát megvetik, nem emelik fel szavukat az egyházban a nagy képmutatás ellen, hanem mint valami szentet törik az egyházban a lisztes lábú farkasok ellágyított hangját, amellyel elfedni és igazolni próbálják kapzsiságukat és anyagi mohóságukat. A bibliai úrvacsorából varázsszertartást azok csinálnak, akik nem a szent Szellem hatalmával, hanem külső hókusz-pókuszokkal próbálnak uralkodni a lelkeken, azokat egy alacsony indulatnál fogva tartják hatalmukban; a babonás hajlamnál fogva. Az úrvacsorai tévelygés nem ártatlan félreértés, hanem gonosz sátáni kelepce, mellyel az egyházat a szellemi Istentől eltaszította s az elemek hatalmába vetette. Az úrvacsorai átok, az erőtlenség és halál utólérték azt az egyházat, mely az úrvacsorát megrontotta.

Ahogy az utat nekünk mutatja

Az úrvacsorát is, a keresztséget is azért adta nekünk az Úr, hogy mutassák az utat, amelyen haladnunk kell; amiért mi egy kedves falimondást a falra akasztunk, vagy egy kifejező képet szemlélni szoktunk. Az úrvacsora, vagy helyesebben az Úr lakomája, amelyet a szeretet készít s oszt el szükségük szerint azoknak, akiknek nincs, és a gazdagoknak is, olyan az Úrtól rendelt szokás, amely hátra és előre mutat egyszerre; "Rám emlékezésül" - "amíg eljövend". Visszaemlékezünk, hogy meghalt értünk, hogy kenyérré lett számunkra, s ezt a szeretetet hirdetjük azzal, hogy a kenyeret úgy esszük, mintha Őt ennénk. Hiszen még földi életében megmondotta, hogy az Ő húsa bizony étel és az Ő vére bizony ital Jn 6,55; amit Ő nem az úrvacsoráról mondott, melyről akkor még semmit sem tudtak a tanítványai, hanem a

szerepéről, mellyel Ő húsát halálba adta és vérének kiontott. Ez a szeretet az a mennyei kenyér, melyet nekünk ennünk kell. Az evés abban áll, hogy élete folyásában, szavaiban, cselekedeteiben nézzük a szeretetet, gyönyörködünk Benne és saját szeretetlen lényünket elítélve, Istent kérjük, hogy Jézus szeretetével töltsön meg. Az úrvacsoránál is ezt tesszük; amikor a rendes étkezésnél megtörték, megtörjük a kenyeret, Rá gondolunk, s a megtört kenyérben megtört testét látjuk. Íme az út, melyet az úrvacsora mutat: magunkat Érte adni, mint ahogy Ő adta magát értünk, s ha kell, vérünket ontani az úton. Magunktól erre képtelenek vagyunk, de ha őt esszük, azaz Őt szemléljük, a Szellem szívünkbe írja Képét, s magunkat feledve, önkéntelenül azt tesszük, amit Ő tett. Ezt napról napra és percről percre kell tennünk; az az úrvacsora szent ünnepéyként állítja elénk, hogy ez az utunk, amelyen járni akarunk, ez a részünk, amelyet az életből választunk. Minden úrvacsoravétel magunk szent elkötelezése, hogy Krisztus szent nyomdokain kitartunk. Minden úrvacsoravétel szent eljegyzési ünnepély, melyen a kihívott menyasszony és az égi Vőlegény eljegyzik magát, s örömmel lép arra az útra, melyen neki utána lehet menni, a kereszt útjára.

De az **úrvacsora előre is mutat**; a Vőlegény visszajön, értünk jön, hogy magával vigyen a lakodalmas házba. Addigra el kell, hogy készítsenek bennünket, hogy folttalan, ráncatlan Araként találjon itt. Nem mi készítjük elő magunkat, hanem akit Ő küldött; Isten szent Szelleme! Ha mi a halál útjára lépünk, azon az úton leválik rólunk a salak, és megszületik bennünk az Ő szent arca, melyről megismer majd bennünket, hogy az övéi vagyunk. **Az úrvacsora örömnepély**, eszünkbe juttatja, hogy egyszer vele fogunk inni a szőlőtöke levéből.

Az úrvacsora vígasztalás, a **buzdítás** szent lakomája, mely a kereszthordozásban a terhek alatt felüdít s eszünkbe juttatja, hogy el fog jönni Az, Aki minket szeret s Akit mi is vágyódva kívánunk, mint menyasszony a Vőlegényt. E két pólus között mozog az egész úrvacsorai gondolatvilág; hogy értünk halt meg s hogy eljön értünk! Ez a visszaemlékezés és előrenézés pedig vidám lakoma keretében történik, mialatt jól érezzük magunkat, és tudjuk, hogy örömünknek és békességünknek oka az, hogy Ő szenvedett.

Hol van ettől az Úr lakomájától az, amit ma tesznek, komor bűnbánati vezekléssel, amit úrvacsorának neveznek s amit az Úr sohasem rendelt övéinek! Az igazi úrvacsorában van misztikum, van titok! Ez a titok abban keresendő, hogy amikor Rá emlékezve együtt vagyunk, egyszerre csak megjelenik közöttünk, és örömét, békességét kiönti reánk, hogy

megvigasztalódottan menjünk tovább az utunkon. Communio, szent közösség támad, melyet nem a megevett falat s a megivott bor támaszt, hanem amely vidám evés és ivás közben szellemi hozzájárulásként támad, hogy a testi étel ízét s a testi bor vígságát elfeledtesse velünk egy égi íz és szellemi aroma. Az úrvacsora rendelésével Krisztus a titkok titkát bízta ránk; hogyan lehet lakomával megemlékezni a történelem legfájóbb és leggyalázatosabb haláláról, melyet az emberek Annak készítettek, Aki megszabadítani jött őket. Halál, emlékezés és lakoma! Ki nem egyezettető ellentétek, és mégis valóságos és igaz kapcsolat! Nem sírunk azon, hogy meghalt értünk, hanem örülünk és hálát adunk! S hogy a földi utak közül a legnehezebbiken, a keresztyén zarándok útján öröm fakad, s az öröm oka az, hogy a zarándok a halál útját választja; ez éppen a legcsodálatosabb, legmélyebb titok, mely valaha emberi lélekben felmerült.

Magától értetődik, hogy ezt az örömnepélyt nem lehet egy darab ostyával, egy falat kenyérral vagy egy korty borral megrendezni, meg a szükségnek e jeleni s bűnbánati vezekléshez igen alkalmasak. Ha bibliai úrvacsorát akarunk enni, vissza kell térnünk a bibliai gyakorlathoz, és rendes, bár nem mohó és nem kicsapongó étkezéssé kell újra tennünk az Úr vacsoráját. Az is világos, hogy ezt az örömlakomát Krisztus fogja osztani, még ha testileg nincs is jelen köztünk; nem kell hát hozzá sem pap, sem más földi ember, hogy ossza nekünk a jegyeket. A gazdagok Krisztusnak adják oda, amijük van, és apostolai útján Krisztus osztja szét kicsinyeinek. Ha ebben egymást szolgáljuk ki, csak annál jobban kidomborodik az az igazság, hogy a tanítványok között nagyobb az, aki szolgál. De aki szolgál, annak lentebb kell lennie mint annak, akit szolgál, tehát a kegyosztó s többiek fölött trónoló pap nem alkalmas erre a szolgálatra, csak a lábmosó pap, aki imádkozva jár közben azokért, akiket Isten rábízott. Mert minden igazi úrvacsoravétel rajta kell lennie a lábmosás szent emlékének; "ahogy én tettem, ti is úgy cselekedjétek!" Mikor megpróbáljuk magunkat, hogy méltók vagyunk-e arra, hogy részt vegyünk az Úr lakomájában, akkor nem azt kell néznünk, hogy többek vagyunk-e másoknál, hanem azt, hogy alacsonyabbak vagyunk-e másoknál, mert csak a többi alávetettség szent eltökélésével járulhatunk méltóan ahhoz az asztalhoz. Magától értetődik, hogy ilyen lakomára nem mehetnek mások, mint akik elmentek már a kereszt mellett, s arra az átokfára rárakták bűneiket; akik átmentek a szoros kapun, s bocsánatot leltek. Az Úr lakomáján tehát semmi értelme a bűnbocsánat hirdetésnek, semmi értelme a feloldozásnak. Feloldozásért a kereszthez menjen és nem az Úr lakomájára! Ezen a lakomán sem transsubstantiatiót, sem consubstantiatiót nem fogunk keresni. Enni és inni fogunk a szeretetben, de az étel és ital a testhez fognak szólni; mi azokon keresztül, azokon felül a szellemi világba szándékozunk

felemelkedni, és szellemileg egyesülni Krisztussal és szellemben egyesülni egymással. Hogy az anyaggal mi történik, melyet kenyérnek és bornak neveznek, nem érdekel bennünket!

Valamikor éjszaka sötétségben rabszolgák szegények a világ megvetettjei felkerekedtek, s megindultak a nagy világváros kapui felé. Kimentek azokon s nemsokára földalatti üregek nyílásai rejtették el őket. A halottak sírhelyein a katakombákban gyűltek össze agapéra, szeretetvendégségre. S mikor megtörték a közös lakomához a kenyeret, megemlékeztek Arról, akinek teste kenyér számukra minden napon, s akinek vére ital megterhelt, eltikkadt lelküknek. Azután előre néztek s tudták, hogy Ő jön! Maraná Thá! Valamikor, amikor az Antikrisztus a földön fog uralkodni, s a földön újra lesznek szegények és rabszolgák, emberek, akiket az élet terhe nyom, s akik Jézussal együtt hordják az igát, újra lesznek, akik az észrevétlenség homályát kiválasztva megindulnak, hogy egymást keressék, és egymás közösségében hátra ne nézzenek, és előre tekintsenek. Akkor majd meg fogják érteni az úrvacsora igazságát, és azt fogják keresni benne, amit az Úr, a Szabadító rakott belé, s nem azt, amit emberek gondoltak ki felőle. Akkor vitaülések helyett előveszik a Szentírást, és abból nem lesz nehéz megérteni, hogy mi volt az első keresztyének közt az úrvacsora igazsága!

Addig pedig még sokféle nézet fog az úrvacsora felől az emberek közt gomolyogni. Mint Jézus eljövetelének titkát, ezt is úgy látszik homály fogja fedni, és csak az utolsó napokban értik meg, amikor az értelmesek értelmet fognak keresni a bibliai fogalmakban, és nem elégszenek meg akármilyen homállyal. Mert kell, hogy az úrvacsora igazságát homály fedje el azok elől, akiknek az úrvacsora nem való. Jézus két okból beszélt példázatokban; az övéinek azért, hogy azok jobban megértsék, a kívülvalóknak azért, hogy azok ne értsék meg. Az Úr titkait ilyen többféleképpen értelmezhető allegóriákban rejtette, dobozokba, melyeket nem mindenki tud kinyitni. Sokan csak a dobozt látják, s azt hiszik, hogy a doboz a lényeg. Az úrvacsora doboza sokféle látható e világban, keveseknek adatik meg, hogy belélássanak,. Jól van ez így, és nem kell arra igyekezni, hogy mindenki megértse az úrvacsora igazságát, s mindenki bibliai értelemben éljen vele. Továbbra is úrvacsorának fognak nevezni nagy tömegfelvonulásokat. Továbbra is enni fogják az üdvösséget testi szájjal. Továbbra is vakon, értelmetlenül fogják a tömegek azt csinálni, amit mindenki csinál. Továbbra is versengés és vitatkozás tárgya marad az úrvacsora doboza, s az embereknek nem fog eszébe jutni, hogy a dobozt kinyissák. Jól van ez így, - mert a nem komoly embereknek játék kell, olykor vallásos társas játék.

Filozófiai magaslatokon fogják talán tovább is vitatni, hogy Krisztus Máriától kapott teste jelenik-e meg az úrvacsorában, vagy megdicsőült teste; hogy mikor és mi változtatja át a kenyeret és a bort hússá és vérré, de úgy, hogy azért mindenki látja, hogy de bizony csak kenyér és bor van ott; még az ízük is az! Alsóbbrendű hitviták továbbra is fognak keletkezni, s meg fog történni, hogy két vak összevész azon, hogy a doboz, melybe az igazságot elhelyezték, kék-e vagy piros.

De lesznek ebben a világban zarándokok is, akik a magasba vivő úton elfáradnak, s megpihenni vágnak, s ezek meg fogják érteni, hogy az Úr rájuk gondolt, amikor a földi lakomát dobozta tette, s ebbe a dobozba egy égi igazságot rakott bele; azt, hogy az Úr szeretete bennünket arra indít, hogy egymást szeressük és egymást keresve egymást kiszolgáljuk, amikor az Ő kicsinyeinek megnyitjuk szívünket, s a kicsiny testvért befogadjuk a szívünkbe; akkor titkon Ő is jelen lesz, és Szelleme suhanásából megérezzük, hogy közöttünk járt. Ha ketten vagy hárman összegyűlnek az Ő nevében!

Szent, csodálatos titok ez!
Misztérium!